

CONSIDERAȚII PRIVIND EFECTELE DEMOBILIZĂRII ARMATEI DIN ANUL 1918 ASUPRA CAPACITĂȚII COMBATIVE A MARINEI MILITARE

Izolată față de Aliți, România a fost constrânsă să accepte condițiile înrobitoare de pace impuse de Puterile Centrale. Se amenința cu reluarea ostilităților, dacă, până pe 5 martie 1918, nu se semna o pace preliminară. La această dată, la Focșani, a fost semnată o prelungire a armistițiului, iar, pe 18 martie, noul guvern, condus de germanofilul Alexandru Marghiloman, a încheiat, la Buftea, un tratat preliminar de pace, pe baza căruia s-a semnat, la București, Tratatul de pace între România și Puterile Centrale.

Acest act urmărea, în fapt, realizarea a trei mari obiective: reducerea capacității de ripostă militară a României; reducerea posibilităților materiale ale țării și aservirea economică a României față de Puterile Centrale, izolarea ei față de restul Europei¹.

Dobrogea a fost pierdută, Cadrilaterul și o parte a județului Constanța au fost anexate Bulgariei, restul teritoriului dobrogean fiind trecut sub condominiul Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei și Turciei. Totuși, țării noastre i s-a rezervat dreptul de a folosi portul Constanța pentru operațiunile de import-export.

Invocând securizarea frontierelor sale, Austro-Ungaria a anexat, în zona Carpaților, 5500 de km², luând în stăpânire principalele masive muntoase, iar principalele ramuri ale economiei noastre au fost trecute, practic, sub controlul Puterilor Centrale.

Din punct de vedere militar, armata română a fost redusă la 8 divizii, cu efective de pace (20.000 de infanteriști, 3200 de cavaleriști, 9000 de artileriști), restul trupelor fiind demobilizate, în conformitate cu Instrucțiunile nr. 429 din 20 mai 1918². S-a permis menținerea, în Basarabia, a 2 divizii de infanterie și 2 divizii de cavalerie cu efectivul de război.

În ceea ce privește regimul de navigație pe Dunăre, acesta a fost supus, aproape în totalitate, controlului Puterilor Centrale. Navele comerciale și de război ale acestora navigau, fără nici o restricție, pe fluviu, fiind excluse din acest areal navele aparținând statelor occidentale.

Marina Militară a fost trecută pe picior de pace, efectivele sale fiind reduse la 2520 de militari. Flota de Operațiuni a păstrat

organizarea anterioară, însă cu efective reduse la minimum, batalionul de debarcare fiind dizolvat. Demobilizarea întregului efectiv al marinei s-a făcut la Galați astfel: ofițerii activi au rămas la corpurile și serviciile unde erau încadrați; ofițerii de rezervă au fost demobilizați în același timp cu trupa; demobilizarea ofițerilor de rezervă s-a făcut de către Comandamentul Marinei, Partea Sedentară, aceștia fiind trimiși la unitățile respective³.

Bateriile Marinei au depozitat tunurile, armamentul și munițiile la Depozitele Generale, în unități rămânând minimum de militari, pentru îngrijirea materialului. Arsenalul Marinei a vărsat, de asemenea, toți oamenii care nu făceau parte din contingentele active la Depozitele Generale⁴.

La Mare, conform prevederilor Convenției privitoare la drepturile și îndatoririle puterilor neutre în caz de război, notificată în România, în anul 1912, se prevedea, la articolul 18, ca navele de război ale celor două părți beligerante să nu se găsească, simultan, într-un port neutru. În conformitate cu prevederile Tratatului de pace încheiat cu Puterile Centrale, la articolul 28, se stipula că puterile care aveau delegați în C.E.D. puteau menține la gurile Dunării 2 nave staționare ușoare⁵.

Efectele demobilizării armate s-au simțit din plin și în ceea ce privește capacitatea combativă a Marinei Militare. Astfel, în darea de seamă întocmită de Comandamentul Marinei Militare, după acțiunea de demobilizare, sunt inserate principalele efecte ale acestui act asupra principalelor compartimente ale Marinei Militare⁶.

Comandamentul Marinei, prin Serviciul său de stat major, nu a mai primit, din partea Marelui Stat Major, spre studiu, nici o ipoteză pentru o eventuală acțiune militară, așa cum s-a realizat în anul 1917, an în care, în pofida faptului că Marina română nu a fost angrenată în acțiuni navale de anvergură, biroul operații din comandament a realizat unele studii și a studiat unele posibilități de acțiune a Marinei în diferite situații⁷.

În vederea asigurării capacității combative a echipajelor navelor operative, statul major al Marinei a fost nevoit să completeze efectivele navelor de luptă cu personal care avea experiența războiului, astfel încât, în momentul unei eventuale mobilizări, aceste nave să fie în măsură să execute primele acțiuni de luptă prevăzute de Marele Cartier General⁸.

Pentru asigurarea unor transporturi ce ar fi putut fi solicitate de către armata de uscat, întregul parc de nave a fost organizat pe trei grupe, fiecare având în organică și șleपुरi simple, șleपुरi punctate, și remorchere⁹.

Principala preocupare a *Serviciului Artileriei* din cadrul Comandamentului Marinei a fost aceea de a înzestra Flota cu tunuri antiaeriene, a căror lipsă a fost, din plin, simțită pe parcursul celor

doă campanii, din anul 1916 și 1917. De comun acord cu Corpul Artileriei Antiaeriene, s-a întocmit un plan de trageri pentru navele de luptă, bazat pe învățămintele din război, insistându-se, la nivelul conducătorilor tragerilor, pe studierea și aprofundarea metodelor de trageri indirecte¹⁰.

Serviciul Tehnic a acționat în sensul asigurării buneii funcționări a tehnicii de la navele de luptă, în același timp, reparându-se și punându-se în stare de funcționare tehnica de la navele rechiziționate. Ca urmare a acestor eforturi, la decretarea mobilizării, la 28 octombrie 1918, se puteau satisface toate solicitările, dacă, încă în prealabil, se asigura combustibilul necesar efortului de război¹¹.

Serviciul Sanitar a organizat spitalul plutitor pe baza învățămintelor desprinse din campaniile anterioare. Prin dobândirea navei spital rusească "Sestra Milosergdia", se creaseră condițiile ca luna octombrie să găsească Marina Militară cu un spital plutitor, care să răspundă tuturor exigențelor¹².

Serviciul Intendenței a avut ca principală preocupare asigurarea hranei și îmbrăcăminteii pentru o eventuală campanie, dar dificultățile întâmpinate – inerente situației generale – au făcut imposibilă obținerea unor rezultate mulțumitoare. Pornindu-se de la rezultatele din război, s-a studiat o nouă organizare a Convoifului de Aprovizionare, în sensul asigurării aprovizionării operative a navelor de luptă¹³.

Divizia de Dunăre și Divizia de Mare, marile unități operative de luptă, au simțit, din plin, penuria de combustibil. Personalul a fost întrebuințat la servicii auxiliare, precum tăiatul lemnului, pentru a se asigura hrana și încălzitul echipajelor. Recruții de diferite specialități, cum au fost, de pildă, fochiștii, nu au avut posibilitatea formării deprinderilor necesare specialităților pentru care au fost repartizați¹⁴.

Aceeași cauză a stat la baza neexecutării în totalitate a programului de trageri stabilit de către Comandamentul Marinei.

Recruții nu au mai fost repartizați Depozitelor generale, precum se proceda înainte de declanșarea ostilităților. Atelierul de confecții al Marinei a lucrat intens pentru a satisface nevoile unităților. Din lipsă de material, s-au întrebuințat efectele reformate pentru confecționarea îmbrăcăminteii, obținându-se rezultate satisfăcătoare¹⁵.

Arsenalul marinei, care fusese evacuat la Odessa, a fost readus în țară, dar, din lipsa personalului specializat, remontarea lui a durat foarte mult timp, în momentul mobilizării din luna octombrie lucrările de montare nefiind finalizate. Totuși, lipsa Arsenalului nu a fost resimțită, deoarece toate solicitările de reparații, atât pentru navele militare, cât și pentru cele rechiziționate, fiind satisfăcute de către Șantierul Naval Mobil, care a funcționat pe lângă Divizia de Dunăre¹⁶.

Pacea dictat de la București (22 aprilie/7 mai 1918), consecință

directă a completei izolări militare în care România rămăsese ca urmare a defectiunii frontului rusesc sub impactul revoluției bolșevice, nu a însemnat și renunțarea definitivă la îndeplinirea obiectivului strategic suprem, pentru care țara noastră intrase în război alături de aliați.

Negocierile prelungite, din decembrie 1917 până în primăvara anului 1918, nu au reprezentat, în fapt, decât un mijloc de a se mai câștiga puțin timp în situația confuză care se crease pe frontul de est, pacea neratificată de guvernul țării fiind un repaus și nicidecum o ieșire definitivă din război. Lunile mai-octombrie 1918 au fost extrem de dure pentru poporul român, dar, în acest timp, s-au desfășurat intense contacte diplomatice și militare în vederea reintrării țării noastre în război.

Obiectivele strategice ale Alianțelor în Balcani și Europa de Est nu au exclus, nici un moment, chiar și după încheierea păcii înrobitoare din mai 1918, posibilitatea reluării cooperării militare cu România, considerată, în continuare, un factor important în raportul de forțe în regiunea Dunării de Jos.

Evoluția extrem de rapidă a situației, în toamna anului 1918, nu permitea să se acționeze rapid. Escadrelle aliate au ancorat în Bosfor a doua zi după semnarea armistițiului de la Rethondes. Imediat, generalul franchet d'Esperey i-a transmis generalului Berthelot să forțeze Dunărea și să treacă imediat la alungarea trupelor germane, cu ajutorul unităților române deja mobilizate.

Condițiile politice erau mai mult decât favorabile. La 6 noiembrie 1918, regele a dizolvat parlamentul și a numit un guvern favorabil Alianțelor. La 10 noiembrie, s-a declarat mobilizarea generală, adresându-se un ultimatum mareșalului Mackensen, conform căruia i s-au acordat 24 de ore pentru a evacua România¹⁷.

Comandantul Armatei de Dunăre, sub comanda generalului Berthelot, a decis să treacă la acțiune pe 9 noiembrie 1918, seara. Primele acțiuni s-au desfășurat pe timpul nopții. La ora când era anunțată semnarea armistițiului cu Germania, trupele franceze dispuneau de trei capete de pod pe Dunăre, la Rusciuk, Șiștov și Nicopole. De acum înainte, pentru armatele aliate din Orient și Armata de Dunăre, lucrurile păreau simple: a alunga trupele germane spre Ungaria, a intra în România, a participa la menținerea ordinii, a participa la menținerea noii frontiere pe Nistru și a asigura evacuarea Transilvaniei de către unguri. Războiul părea terminat, dar nu și pentru poporul român.

De fapt, începând cu 17 noiembrie 1918, elemente din trei divizii franceze au intrat în Moldova. Pe 30 noiembrie, generalul Berthelot și-a stabilit cartierul general la hotelul Athenee din București, iar, pe 1 decembrie, regele României a intrat în capitală, cu comandantul

francez în dreapta. Zilele următoare, elemente militare franceze s-au instalat la Constanța și două batalioane au luat poziție în apropierea Nistrului, în sectorul Chișinău, Bender, Tiraspol¹⁸.

Încă din data de 13 noiembrie 1918, armatele aliate franceze și engleze au ocupat Constantinopolul, iar, pe 13 decembrie, crucișătorul Arianne, capturat anterior de germani, arborând pavilion francez, a urcat din nou spre strâmtori. S-a realizat dragajul unui șenal travers de Dardanele, astfel încât amiralii din flotele aliate au pus la punct, la 11 decembrie, un protocol de deschidere a strâmtoarelor. A doua zi, la orele 00.03, la Moudros, au apărut navele aliate: 4 cuirasate engleze, 5 cuirasate franceze, două italiene și unul grec. Numeroase crucișătoare și torpiloare precedau navele de linie. Navele amiral ale celor patru națiuni au ancorat în fața cartierelor europene din Pera și Galata¹⁹.

Sarcina amiralilor Calthorpe și Amet se rezuma la aplicarea articolului 29 al Armistițiului din 11 noiembrie 1918: de a supraveghea evacuarea porturilor din Marea Neagră, ocupate de germani și retrocedarea navelor de război rusești confiscate. Cu acestea, războiul se terminase pentru marinele aliate. Dar, faptele s-au decis într-un alt mod pentru România, care se găsea în contact direct cu Rusia. De partea franceză, intervenția împotriva Rusiei bolșevice fusese deja decisă. Două forțe militare, pe care ultimul act al războiului le-a purtat la țarmul Mării Negre, trebuiau să se constituie ca instrumente: Armata Berthelot și Escadra a 2-a, comandată de amiralul Amet²⁰.

Conform Instrucțiunilor asupra mobilizării Marinei pe timpul ocupării Munteniei și Olteniei de către Puterile Centrale, Marina Militară a primit ordinul de mobilizare a unităților sale. La partea civilă, au fost mobilizate unitățile de marină: Comandamentul Marinei Militare, ambele Cartiere Generale, Flota de Operațiuni cu Escadra de Dunăre, Apărările sub Apă, Divizie ușoară de canonire, Bateriile plutitoare, Convoiul de Aprovizionare, Șantierul naval mobil, Spitalele plutitoare, Bateriile Marinei, Batalionul de debarcare, Crucişătorul „Elisabeta”, Crucişătorul auxiliar „Regele Carol”, Comandamentul comunicațiilor pe apă și Comandamentul militar al porturilor²¹.

Am prezentat, în esență, câteva dintre efectele planului de demobilizare asupra capacității combative a Marinei române. Totuși, în pofida condițiilor grele în care și-au desfășurat activitatea, marinarii români au fost solicitați, după cea de-a doua mobilizare, să concure la efortul de a asigura securitatea granițelor din nord-est, la curățirea Dunării de mine și la realizarea transporturilor în folosul Armatei de Dunăre. Marina a ieșit din război cu 2 nave pierdute și numeroase avarii la tehnica de luptă și de navigație. Un număr de 17 ofițeri, 6 maiștri militari și 353 de sergenți, caporali, marinari și-au jertfit viața pentru realizarea obiectivului național: întregirea țării.

NOTE

1. "Românul", 31 octombrie/13 noiembrie, 1918; "Adevărul", 21 octombrie – 3 noiembrie, 1918
2. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari, Campania armatei române din 1918-1919*, Ed. enciclopedică, București, 1994, p. 198
3. Arhivele Militare Române, fond 1683, Comandamentul Marinei Militare, dos. nr. 150, f. 475
4. *Ibidem*, f. 476; *Desăvârșirea unificării statului național român. Unificarea Transilvaniei cu vechea Românie*, Ed. Academiei, București, 1968, p. 392
5. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op.cit.*, p. 198
6. Arhivele Militare Române, fond Marele Cartier General, dos. nr. 2001, f. 150
7. *Ibidem*, f. 150
8. *Ibidem*, f. 151
9. *Ibidem*, f. 151
10. *Ibidem*, f. 152
11. *Ibidem*, f. 153
12. *Ibidem*
13. *Ibidem*, f. 154;
14. *Ibidem*, fila 155
15. *Ibidem*
16. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 243
17. Chack, Paul, Antier, Jean-Jaques, *Histoire maritime de la première guerre mondiale*, Tome II, Paris, Editeur France Empire, 1969, p. 479
18. *Ibidem*, p. 470; Daveluy, Rene, *L'action maritime pendant la guerre antigermanique*, Tome Second, Editure Augustine Challamel, 1920, p. 321
19. Donald, W.Mitchell, *A history of Russian and Soviet Sea Power*, Great Britain, Ed. Andre Deutsch, 1974, p. 411
20. Arhivele Militare Române, fond Marele Cartier General, dos. nr. 2001, f. 270

CONSIDERATIONS REGARDING THE EFFECTS OF ARMY DEMOBILIZATION IN 1918 ON THE COMBAT CAPACITY OF THE NAVY

Abstract

In essence, the article presents the effects of the demobilization plan on the combat capacity of the naval army, mentioning at the same time that, despite the heavy conditions in which they did their job, Romanian marines were asked, after the second mobilisation, to take part in the effort to ensure the security of the North-East border, in the mine-sweeping of the Danube and the transportation of goods for the use of the Danube Army.